

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора наук з фізичного виховання та спорту, професора Випасняка Ігоря Петровича на дисертаційну роботу Яроша Георгія Володимировича на тему «Корекція порушень постави у юних боксерів», представлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта / Педагогіка, за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

Актуальність обраної теми. На сьогодні у теорії спорту накопичено велику кількість наукових даних, які дозволяють здійснювати спортивну підготовку дітей і підлітків з урахуванням особливостей розвитку організму в період росту. Як відзначають багато фахівців, рання спортивна спеціалізація і обов'язкові для неї велике тренувальне навантаження та активна змагальна діяльність є досить небезпечними. Це порушує об'єктивні закономірності багаторічного удосконалення, зумовлює передчасне зношення організму юного спортсмена та позбавляє його можливості досягти справді високих результатів в оптимальній для конкретного виду спорту віковій зоні. Великі фізичні та психоемоційні навантаження на фоні процесів росту та формування органів і систем висувають підвищені вимоги до організму юних спортсменів і, за деяких обставин, можуть призвести до виникнення низки порушень фізичного розвитку.

За даними наукового пошуку здобувача, останнім часом спостерігається інтенсифікація динаміки виникнення відхилень у просторовій організації тіла юних спортсменів, а особливо тих, які займаються боксом.

Попри це, постає очевидним неналежне висвітлення проблеми корекції порушень просторової організації тіла боксерів на етапі початкової підготовки. Це актуалізує потребу теоретичного та практичного розв'язання проблеми розроблення технології корекції порушень постави юних боксерів і визначає вибір здобувачем напряму дослідницького пошуку.

Ці положення свідчать про високий ступінь актуальності та своєчасності теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок з науковими планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016–2020 рр. за темою 3.13. «Теоретико-методичні основи здоров'яформуючих технологій у процесі фізичного виховання різних груп населення», (номер державної реєстрації 0116U001615) та Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021–2025 роки за темою 3.2. «Теоретико-методичні основи біомеханічних технологій у фізичному вихованні, спорті, реабілітації з урахуванням індивідуальних особливостей моторики людини» (номер державної реєстрації 0121U107944).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна та повнота викладу в опублікованих працях. Обґрунтування наукових результатів автором проведено на попередньо отриманих результатах теоретичної й емпіричної спрямованості та використанні сучасних інформативних методів наукового дослідження. Результати дисертаційної роботи мають об'єктивний характер, спираються на достатню кількість дослідницького матеріалу.

Основними положеннями наукової новизни, які становлять наукові здобутки автора, виносяться на захист і мають достатнє обґрунтування є такі:

– уперше науково обґрунтовано технологію корекції порушень постави у боксерів на етапі початкової підготовки, що передбачає функціональну взаємодію таких структурних елементів як мета, завдання, принципи (проектування й інтеграції педагогічних технологій у тренувальний процес, дидактичні та спеціальні), функції управління технологією, одноциклову структуру, яка планувалася як суцільно підготовчий період та включала 9 мезоциклів, етапи, модулі, блоки, методи та засоби її практичної реалізації (з урахуванням організації навчально-тренувального процесу при обмежувальних протиепідемічних заходах з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», які передбачали дистанційний формат), контроль, критерії ефективності, єдність яких забезпечує цілісність і завершеність технології;

– уперше визначено особливості просторової організації тіла боксерів на етапі початкової підготовки та встановлено рівень стану біогеометричного профілю постави юних боксерів і виявлено «зони ризику» виникнення фіксованих порушень опорно-рухового апарату, до яких потрапляють спортсмени із типами постави «сутула спина» та «сколіотична постава». Завдяки автору, подальшого розвитку набули підходи до диференціації фізичних вправ у процесі проектування навчально-тренувальних занять, які ґрунтуються на врахуванні рівня стану біогеометричного профілю постави юних боксерів. На підставі теоретичного аналізу й узагальнення даних науково-методичної літератури, передової практики, власних експериментальних досліджень, здобувачем розширено й доповнено наукові дані з вивчення фізичної підготовленості юних боксерів.

Практична значущість роботи полягає в тому, що запропонована в дисертації технологія корекції порушень постави боксерів на етапі початкової підготовки уможливорює адекватний вплив на стан просторової організації тіла останніх, а також підлягає використанню тренерами для покращення рівня стану біогеометричного профілю постави та фізичної

підготовленості юних боксерів, прищеплення їм стійкої мотивації до занять боксом.

Теоретичні положення дисертаційної роботи, висновки та рекомендації впроваджено в тренувальний процес ДЮСШ №10 (м. Київ), у тренувальний процес СК «ГОНГ» Деснянського районного у місті Києві, Центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», в освітній процес підготовки магістрів Національного університету фізичного виховання і спорту України, зокрема, в початковий курс дисципліни «Сучасні тренди у фізкультурно-спортивній реабілітації», про що свідчать наявні відповідні акти впровадження.

Основні положення дисертаційного дослідження викладено у 10 наукових працях, з яких 7 статей у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 3 публікації апробаційного характеру.

Аналіз змісту цих публікацій, їх порівняння з даними вивчених наукових джерел підтверджують новизну отриманих автором результатів і сформульованих положень, що виносяться на захист. Також вони засвідчують повне відображення в них результатів дослідження. У спільних публікаціях здобувачеві належить пріоритет в організації досліджень, аналізі, обговоренні фактичного матеріалу, інтерпретації отриманих результатів, їхньому теоретичному узагальненні.

Основні результати проведеного дослідження представлені на міжнародних та Всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Оцінка змісту та основних положень дослідження Г. В. Яроша, проведена шляхом детального ознайомлення та критичного аналізу текстової частини дисертації, дає підстави констатувати, що здобувачем виконано розв'язання актуального наукового завдання, використаний методичний підхід стосовно викладення отриманих наукових результатів є науково обґрунтованим, а застосування інструментальних методів дослідження й апаратури свідчать про сучасність проведених наукових розвідок.

Науковий матеріал грамотно викладений, структурні компоненти дисертаційного дослідження (мета, завдання, об'єкт, предмет, наукова новизна, практична значущість дослідження) сформульовані логічно, у комплексі з текстовою частиною роботи та додатками створюють завершену структуру наукової роботи.

Обсяг наукового дослідження є достатнім для кваліфікаційних робіт рівня PhD-дисертації – 235 сторінок.

У вступі обґрунтовано актуальність задекларованої теми дослідження, висвітлено зв'язок останнього з науковими планами, визначено його мету, завдання, об'єкт і предмет, розкрито наукову новизну та практичну

значущість отриманих результатів, їхнє впровадження у практику галузі фізичної культури та спорту, зазначено про особистий внесок здобувача в опублікованих спільно працях, наведено відомості про апробацію дисертації та вказано кількість публікацій автора за її темою, дані про структуру та обсяг роботи.

У першому розділі **«Сучасний стан розроблення проблеми корекції порушень постави у спортсменів»** автором схарактеризовано особливості початкового етапу підготовки боксерів, а відтак названо його основні завдання, що слугували орієнтирами під час розроблення запропонованої автором технології. Вивчення фахової літератури з проблеми обраного напрямку наукового пошуку уможливило аналіз актуальних питань порушення просторової організації тіла юних боксерів, осмислення сучасних підходів до профілактики та корекції функціональних порушень їхнього опорно-рухового апарату.

Зміст другого розділу **«Методи й організація дослідження»** присвячений характеристиці використаних методів і викладу етапів проведення експериментальних досліджень.

Третій розділ **«Морфофункціональні особливості юних боксерів»** присвячений питанням визначення фізичного стану дітей, які займаються боксом.

Здобувачем встановлено, що серед спортсменів спеціалізації «бокс» 10–11-ти років 46,6 % осіб мають нормальну поставу, тоді як порушення просторової організації тіла демонструють 53,4 % осіб (сколіотична постава – 40,1 % осіб, сутула спина – 13,3 %); у контингенті боксерів 11–12-ти років 66,7 % осіб виявляють порушення постави (сутула спина – 13,3 %, сколіотична постава – 53,4 %). Нормальний же тип постави притаманний тільки 33,3 % обстежуваних у ході експерименту боксерів. Загалом проведене здобувачем дослідження розкрило ескалацію з кожним віковим періодом негативної тенденції до порушення просторової організації тіла юних спортсменів спеціалізації «бокс».

Зафіксована в ході дослідження негативна тенденція до зростання показників функціональних порушень постави юних боксерів і незначний сегмент серед останніх осіб із нормальною поставою слугували автору підставами для визначення рівня стану їхнього біogeометричного профілю постави та можливих змін у ньому. На основі аналізу результатів скринінгу рівня стану постави юних боксерів постало очевидним, що в середовищі спортсменів 10–11-ти років із нормальною поставою по 23,33 % осіб мають високий і середній рівні стану біogeометричного профілю постави, із сутулою спиною – 6,66 % осіб мають середній рівень стану постави, зі сколіотичною поставою – 26,66 % осіб мають середній, а 13,33 % осіб –

низький рівень стану біогеометричного профілю постави. Як наслідок виконаних наукових пошуків здобувачем окреслено «зони ризику» виникнення фіксованих порушень опорно-рухового апарату, до якої потрапляють юні спортсмени із сутулою спиною та сколіотичною поставою.

Здобувач визначив, що найкращі середньостатистичні показники за результатами тесту «Біг на 30 м» серед юних боксерів і 10–11-ти років, і 11–12-ти років продемонстрували спортсмени з нормальним типом постави, а найгірші – спортсмени з типом постави «сутула спина». Найвищий рівень вияву «вибухової сили» в групі юних боксерів 10–11-ти років зафіксований здобувачем у спортсменів із типом постави «сутула спина», найнижчий – із типом постави «сколіотична постава», тоді як у групі юних боксерів 11–12-ти років найвищий рівень – у спортсменів із нормальною поставою, а найнижчий – у спортсменів із типом постави «сутула спина» відповідно.

Під час дослідження силової витривалості верхніх кінцівок тулуба юних боксерів 10–11-ти років здобувач встановив статистично значущі відмінності ($p < 0,05$) між даними спортсменів із нормальною поставою та спортсменів із порушеннями постави: рівень розвитку силової витривалості верхніх кінцівок тулуба виявився достовірно вищим у юних боксерів 10–11-ти років із нормальною поставою, порівняно з юними боксерами аналогічного віку з типом постави «сутула спина» та типом постави «сколіотична постава». Динаміку співвідносних показників здобувач спостерігав у середовищі юних боксерів 11–12-ти років.

На сучасному етапі морфо-біомеханічні характеристики людини визнано вагомими індикаторами фізичного здоров'я з огляду на їхню специфіку відображати комплексний вплив на організм екзо- й ендогенних факторів. Об'єктами такого впливу насамперед постають діти та підлітки як група населення, що є сенситивною до будь-яких трансформацій навколишнього середовища через незавершеність процесів їхнього зростання та дозрівання.

Четвертий розділ **«Наукове обґрунтування структури та змісту технології корекції порушень постави у боксерів на етапі початкової підготовки»** містить результати формувального етапу педагогічного експерименту.

З огляду на фундаментальні розробки з теорії та методики юнацького спорту, кінезіології, біомеханіки постави, лікувальної фізичної культури та висновки власних наукових пошуків, автором обґрунтовано та розроблено технологію корекції порушень просторової організації тіла боксерів на етапі початкової підготовки. Детермінантами структури, змісту авторської технології слугували вікові особливості, тип порушень постави, а також послідовність виконання корекційно-профілактичних завдань. Розроблена

технологія охоплює: етапи (адаптаційно-підготовчий, основний, контрольньо-оцінний), модулі (теорія, корекційно-профілактичний), блоки (корекційний, динамічної постави, вертикальної стійкості, профілактичний, рухливих ігор, естафет, стретчингу) та критерії ефективності. Складником запропонованої в роботі технології виступив біомеханічний контроль як такий, що уможлиблює спостереження, вимірювання й оцінювання показників рівня стану біогеометричного профілю постави, фізичної підготовленості юних спортсменів у процесі спортивної підготовки.

Результати впровадження технології корекції порушень постави боксерів на етапі початкової підготовки оцінювалися здобувачем на основі спектра критеріїв ефективності. Так, проведення експерименту увиразнило в середовищі боксерів 11–12-ти років позитивну динаміку стану постави й для експериментальної (ЕГ), і для контрольної (КГ) груп. Утім розподіл боксерів 11–12-ти років за типом їхньої постави, виконаний на основі даних формульовального експерименту, дав змогу автору виявити, що в КГ 40,00 % спортсменів мають нормальну поставу, тоді як в ЕГ – 53,33 %, чого вдалося досягнути шляхом застосування авторської технології; кількість спортсменів із типом постави «сутула спина» залишилися без змін і в КГ, і в ЕГ, тобто на рівні 13,33 %, тоді як кількість спортсменів із типом постави «сколіотична постава» в ЕГ зменшилася до 33,33 % порівняно з КГ, де частка останніх склала 46,67 %.

Застосування засобів і методів технології корекції порушень просторової організації тіла боксерів на етапі початкової підготовки сприяло стабілізації процесу порушень біогеометричного профілю постави юних спортсменів, забезпеченню належної просторової організації їхнього тіла загалом і його біоланок зокрема. Це слугує підставою для рекомендації її до використання у процесі спортивної підготовки для підвищення його здоров'я формульовальної спрямованості.

У п'ятому розділі дисертаційного дослідження **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** узагальнено результати дисертаційного дослідження, окреслено їх практичну і теоретичну значущість, висвітлено дискусійні питання. Отримано наукові дані трьох рівнів новизни: ті, які набули подальшого розвитку, підтвердили і доповнили наявні наукові розробки й абсолютно нові наукові дані.

Робота містить багато нових тез і положень, значна частина яких обґрунтована, а інші окреслюють шляхи подальших досліджень. Дисертантом показано вміння логічно аналізувати, узагальнювати та зіставляти власні наукові результати з даними, наявними у джерелах фахової літератури й критично їх оцінювати. На основі виконання поставлених у роботі завдань і отриманих результатів автор формулює висновки, які

узгоджуються з даними, наведеними в основних розділах роботи і дозволяють судити про ступінь виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи. Роботу завершують практичні рекомендації, додатки та список використаних джерел.

У цілому, за змістом дисертаційної роботи, слід зазначити її чітку, логічну побудову, яка повністю відображає шляхи досягнення сформульованих автором цілей і виконання заявлених завдань. Матеріал дисертації викладено послідовно, стиль викладення науковий, чіткий і лаконічний. Дисертація орфографічно та стилістично витримана на належному рівні. Застосована в роботі наукова термінологія є загальноновизнаною, стиль викладення результатів теоретичних і практичних досліджень, нових наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечує доступність їх сприйняття та використання.

У процесі аналізу дисертації порушень академічної доброчесності не виявлено.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. У цілому, суттєвих зауважень до змісту й оформлення дисертаційної роботи Яроша Георгія Володимировича немає. Позитивно оцінюючи в цілому рівні наукової новизни, теоретичного і практичного значення дослідження, необхідно зробити деякі зауваження, побажання і визначитися в дискусійних питаннях:

1. Враховуючи сформульоване в роботі завдання «Проаналізувати стан проблеми використання технології корекції порушень просторової організації тіла у процесі підготовки юних спортсменів» у першому висновку доцільно було б детальніше розкрити задекларовану проблему.

2. Низку емпіричного матеріалу розділу 3 логічно було б подати в додатках роботи.

3. При описі структури авторської технології, на нашу думку, не доцільно було детально описувати принципи проєктування й інтеграції педагогічних технологій.

4. Розділ «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» вимагає корекції з урахуванням даних підрозділу 1.2 «Актуальні проблеми порушень просторової організації тіла юних спортсменів», низку положень доцільно перенести до розділу 1 дисертаційної роботи.

5. Низка положень, які висвітлені в роботі, вимагають редакційної корективи, також у роботі зустрічаються русизми, деякі неточності посилань і скорочень.

У процесі рецензування роботи виникла низка питань до здобувача:

1. Як стверджував М. Фельденкрайз, будь-яка постава є прийнятною за умови відповідності закону природи, що проголошує: «скелет має протистояти

силі тяжіння, залишаючи м'язи вільними для рухів. Нервова система та структура скелета розвивалися водночас під дією поля тяжіння так, що скелет став підтримувати тіло у полі тяжіння, не витрачаючи на це енергію». Хотілося б почути від здобувача, на яке визначення терміну «постава» він спирався під час написання дисертаційної роботи?

2. У роботі зустрічається інформація про розробку технології корекції порушень постави юних боксерів та технології корекції порушень просторової організації тіла юних боксерів. Хотілося б уточнити у дисертанта чи це тотожні поняття?

3. Багато фахівців рекомендують для оцінки стану біогеометричного профілю постави використовувати, в середньому, 5–7 показників гоніометрії тіла. Чим здобувач керувався при використанні задекларованих у роботі показників гоніометрії тіла юних боксерів?

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Георгія Яроша «Корекція порушень постави у юних боксерів» є кваліфікаційною науковою працею, що виконана здобувачем особисто, відповідає спеціальності 017 – Фізична культура і спорт, вимогам до оформлення дисертацій, які затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами, що внесені згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 №759) і вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, що затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (зі змінами, що внесені згідно до Постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 №341), а її автор Георгій Володимирович Ярош заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

Офіційний опонент:

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, професор кафедри теорії та методики фізичної культури Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Випасняк І.
ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів
СМШКО Орест СМІШКО
20 ____ р.

Ігор ВИПАСНЯК